

РОЗДІЛ 8. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.32

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.4.1>

РЕАЛІЗАЦІЯ ЧИ ПІДТРИМКА РІШЕНЬ ТА/АБО ДІЙ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА, ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ ТА/АБО ОКУПАЦІЙНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА (СТ. 111-2 КК): ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ УКРАЇНИ

Айдинян А.В.,
*кандидат юридичних наук, асистент
кафедри кримінально-правової політики
та кримінального права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
ORCID: 0000-0003-2097-370X*

Бахуринська О.О.,
*кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінально-правової політики
та кримінального права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
ORCID: 0000-0002-1470-5250*

Айдинян А.В., Бахуринська О.О. Реалізація чи підтримка рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора (ст. 111-2 КК): деякі тенденції судової практики України.

У статті досліджується судова практика України на предмет застосування ч. 1 ст. 111-2 КК України «Пособництво державі агресору» у формі реалізації чи підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора.

Авторами проаналізовано понад 40 вироків за 2025-2026 роки та сформульовано кілька тенденцій судової практики.

Визначається, що ч. 1 ст. 111-2 КК є «резервною» по відношенню до ч. 5 ст. 111-1 (застосовується у випадках, коли ч. 5 ст. 111-1 КК застосована бути не може, адже обвинувачені займали посади не в незаконних органах влади, а на підприємствах, установах чи організаціях).

За другою виокремленою тенденцією ч. 1 ст. 111-2 КК є своєрідною «альтернативою» державної зради, однак тут судова практика не є однозначною, адже однотипні дії в одних випадках стають підставою для засудження за державну зраду (ст. 111 КК), в інших – за пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК).

Третя «тенденція» застосування ст. 111-2 КК вбачається у тому, що ч. 1 ст. 111-2 КК є так званим «доповненням» до ч. 7 ст. 111-1 КК. Йдеться про те, що винній особі інкримінують ч. 1 ст. 111-1 КК, наприклад, за добровільне обіймання посади у незаконному правоохоронному органі, та ч. 1 ст. 111-2 КК за реалізацію своїх повноважень на цій посаді. Такий підхід до кримінально-правової оцінки видається дискусійним (виникає питання, чи не є така кримінально-правова кваліфікація надмірною).

Узагальнюючи проаналізовану судову практику, висловлюється думка, що проблема неоднозначності судової практики із застосування ст. 111-2 КК закладена в нормативному змісті

цієї статті, оскільки законодавцем чітко не визначено, про яку саме реалізацію чи підтримку рішень та/або дій йдеться. Саме така невизначеність й зумовила те, що на практиці це формулювання закону тлумачиться занадто широко, часто – невинувато широко. Висловлюється думка, що оскільки проблема зумовлена недосконалістю кримінального закону, її вирішення так само знаходиться у нормативній площині, тобто вона може бути вирішена лише шляхом внесення відповідних змін чи доповнень до ст. 111-2 КК.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, пособництво державі-агресору, державна зрада, колабораційна діяльність.

Aidynian A.V., Bahurynska O.O. Implementation or support of decisions and/or actions of the aggressor state, armed formations and/or the occupation administration of the aggressor state (Article 111-2 of the Criminal Code): some trends in Ukrainian judicial practice.

The article examines the judicial practice of Ukraine on the application of Part 1 of Article 111-2 of the Criminal Code of Ukraine “Aid to an aggressor state” in the form of implementing or supporting decisions and/or actions of the aggressor state, armed formations and/or the occupation administration of the aggressor state.

The authors analyzed more than 40 verdicts for 2025-2026 and formulated several trends in judicial practice.

It is determined that Part 1 of Article 111-2 of the Criminal Code is “reserve” in relation to Part 5 of Article 111-1 (applies in cases where Part 5 of Article 111-1 of the Criminal Code cannot be applied, since the accused held positions not in illegal government bodies, but in enterprises, institutions or organizations).

According to the second identified trend, Part 1 of Article 111-2 of the Criminal Code is a kind of «alternative» to high treason, however, the judicial practice here is not unambiguous, because in some cases similar actions become grounds for conviction for high treason (Article 111 of the Criminal Code), in others – for aiding and abetting an aggressor state (Article 111-2 of the Criminal Code).

The third «trend» of the application of Art. 111-2 of the Criminal Code is seen in the fact that Part 1 of Art. 111-2 of the Criminal Code is the so-called “supplement” to Part 7 of Art. 111-1 of the Criminal Code. This means that the guilty person is charged with Part 1 of Art. 111-1 of the Criminal Code, for example, for voluntarily holding a position in an illegal law enforcement agency, and Part 1 of Art. 111-2 of the Criminal Code for exercising his powers in this position. Such an approach to criminal-legal assessment seems debatable (the question arises whether such a criminal-legal qualification is excessive).

Summarizing the analyzed judicial practice, it is believed that the problem of ambiguity of judicial practice on the application of Art. 111-2 of the Criminal Code is inherent in the normative content of this article, since the legislator did not clearly define what kind of implementation or support of decisions and/or actions is in question. It is precisely this uncertainty that has led to the fact that in practice this wording of the law is interpreted too broadly, often unjustifiably broadly. It is believed that since the problem is caused by the imperfection of the criminal law, its solution is also in the normative plane, that is, it can be solved only by making appropriate changes or additions to Art. 111-2 of the Criminal Code.

Key words: criminal liability, criminal offense, aiding and abetting an aggressor state, high treason, collaborative activity.

Постановка проблеми. 14 квітня 2022 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» (далі – Закон), згідно з яким Кримінальний кодекс України (далі – КК, КК України) доповнено ст. 111-2 «Пособництво державі-агресору». Відразу після появи цієї статті фахівці у галузі кримінального права висловлювали свої сумніви щодо коректності щонайменше окремих її формулювань. Вчені не помилялися, що недосконалість правової норми, в тому числі закладені в ній елементи правової невизначеності, будуть мати своїм наслідком неоднозначність судової практики. Саме на проблеми правозастосовної практики вважаємо за необхідне сьогодні звернути увагу в межах нашої публікації та відстежити деякі тенденції судової практики, що вже сформувалися.

Стан опрацювання. Деякі питання кримінальної відповідальності за пособництво державі-агресору досліджувались у публікаціях Н. Антонюк, С. Бабаніна, Д. Балобанової, М. Бондаренко, А. Вознюка, І. Газдайки-Василишин, О. Дудорова, В. Кузнецова, О. Маріна, В. Мисливого, Р. Мовчана, М. Сийплові, М. Хавронюка та ін. Разом з тим, правозастосовні тенденції можна відслідкувати лише зі спливом певного проміжку часу, тому вважаємо, що пропонуване дослідження є актуальним та необхідним.

Мета статті – проаналізувати судову практику України на предмет застосування ст. 111-2 КК «Пособництво державі-агресору» та сформулювати окремі її тенденції.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 111-2 КК України «Пособництво державі-агресору» забороняються умисні дії, спрямовані на допомогу державі-агресору (пособництво), збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора, вчинені громадянином України, іноземцем чи особою без громадянства, за винятком громадян держави-агресора, з метою завдання шкоди Україні шляхом: реалізації чи підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора; добровільного збору, підготовки та/або передачі матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора.

З даної статті слідує, що законодавець розрізняє дві форми пособництва державі-агресору: 1) реалізація чи підтримка рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора; 2) добровільний збір, підготовка та/або передача матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора. Відразу відмітимо, що в межах даної публікації ми зосередимось на першій формі даного злочину.

Аналізуючи новелу кримінального закону (ст. 111-2 КК), проф. О. Дудоров і проф. Р. Мовчан ще у 2022 році вказували на некоректність формулювання, використаного у ст. 111-2 КК «реалізація чи підтримка рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора». По-перше, зазначали автори, невиправданою є одночасна вказівка на реалізацію чи підтримку «рішень» та/або «дій», оскільки прийняття рішень є лише одним із багатьох різновидів вчинення дій [1, с. 104]. По-друге, проф. М. Хавронюк слушно звернув увагу на те, що «реалізації дій» як такої бути не може, бо це тавтологія; реалізація рішень дорівнює діям на виконання рішень [2]. Однак, крім суто філологічних «претензій», вбачаємо серйозні питання до змістовного наповнення формулювання «реалізація чи підтримка рішень та/або дій держави-агресора». Що власне тут криміналізовано? Реалізація яких саме рішень/дій чи підтримка яких саме рішень/дій є настільки суспільно небезпечною, щоб становити склад злочину, передбачений ч. 1 ст. 111-2 КК?

О. Кравчук та М. Бондаренко, аналізуючи цю форму пособництва державі-агресору, зазначають, що в такому разі підтримка має бути істотною, тобто утворювати достатньо матеріалізований вираз, однак, визнають вчені, навіть в такому випадку це поняття залишається оцінною категорією [3]. Забігаючи дещо наперед, маємо зазначити, що зауваження науковців були резонними, що не могло не відобразитись на судовій практиці.

У судовій практиці України упродовж вересня-грудня 2025 та січня 2026 винесено 43 вироки (згідно з даними Єдиного державного реєстру судових рішень). З аналізу практики застосування ч. 1 ст. 111-2 КК можна дійти висновку, що дана стаття застосовується як «резервна», коли відповідний склад колабораційної діяльності відсутній (зокрема, ч. 5 ст. 111-1 КК). Мабуть, найчастіше йдеться про «резервність» по відношенню до ч. 5 ст. 111-1 КК «Колабораційна діяльність».

Наприклад, за ст. 111-2 КК кваліфіковано дії Особи_5 у вироку від 07.01.2026 р. справи № 646/8252/23 за те, що він *«надав добровільну згоду, за узгодженням з представниками окупаційної адміністрації «рф» щодо обрання та призначення його на посаду виконуючого обов'язки «начальника» так званого (російською мовою) «Куп'янського ЛПУМГ», розташованого за адресою: м. Куп'янськ, просп. Конституції, 118. При цьому, ОСОБА_5 достовірно знав та усвідомлював, що новостворене підприємство «Куп'янское ЛПУМГ», яке він очолив з 29.06.2022, повинно було незаконно функціонувати як аналог Куп'янського ПМ Харківського ЛВУМГ ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» та використовувати матеріально-технічну базу вказаного підприємства з метою співпраці з представниками держави-агресора та за їх завданням здійснювати забезпечення діяльності магістральних газопроводів шляхом підкачки газу з території «рф», заздалегідь відключившись від газотранспортної системи України».* У виро-

ку зазначається, що ОСОБА_5, «займаючи вищезазначену посаду, втілюючи в життя реалізацію свого злочинного умислу, з метою заподіяння шкоди національній безпеці України, в період з 29 червня по 09 вересня 2022 року, здійснював свої повноваження, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, спрямовуючи свої професійні дії на проведення господарської діяльності у взаємодії з представниками окупаційної адміністрації держави-агресора на допомогу як державі-агресору, так і її збройним формуванням» [4].

За ч. 1 ст. 111-2 КК кваліфіковано також дії обвинуваченого у справі № 199/8593/24 (вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду міста Дніпра від 25.12.2025 р.) за те, що він «обійняв посаду заступника начальника підстанції 330 кВ «Зоря», розташованої за адресою: с. Зоря Нікольського району Донецької області, яка входить у склад, так званого «державного унітарного підприємства днр «державна магістральна мережева компанія», маючи мету забезпечення функціонування підприємства як об'єкту енергетичної промисловості держави-агресора та фактично переходу у сферу підпорядкування міністерства вугілля та енергетики «донецької народної республіки» [5].

Саме за ч. 1 ст. 111-2 КК у судовій практиці кваліфікують також дії керівників відокремлених підрозділів залізничної станції. Зокрема, з такою кримінально-правовою оцінкою погодився Ужгородський міськрайонний суд Закарпатської області щодо Особи_6 у справі № 308/6097/25. Суть обвинувачення полягала у такому: «Особа_6 не пізніше ніж 12.05.2022 прийняв пропозицію невстановлених під час досудового розслідування осіб із числа представників збройних формувань та окупаційної адміністрації держави-агресора та добровільно зайняв посаду начальника станції «Солідарний» відокремленого підрозділу «Станція Луганськ» ДУП ЛНР «Луганська залізниця» [6].

Так само було кваліфіковано дії Особи_3 у справі № 308/9415/25 за прийняття пропозиції зайняти посаду заступника начальника станції «Сватове» відокремленого підрозділу «Станція Комунарськ» ДУП ЛНР «Луганська залізниця» [7]. Аналогічним за подібних фактичних обставин був й підхід у вирокі від 28.11.2025 у справі № 308/4542/25[8].

Отже, як бачимо, у даному разі ч.1 ст. 111-2 КК застосовується у випадках, коли ч.5 ст. 111-1 КК застосована бути не може, оскільки згідно з ч. 5 ст. 111-1 КК кримінально протиправним є добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора. Натомість у наведених вище випадках не йдеться про незаконні органи влади, тут особи займали посади на підприємствах, в установах і організаціях. Відтак ст. 111-2 КК виступає своєрідним «резервом» для ч. 5 ст. 111-5 КК. Однак маємо серйозні сумніви, що такий підхід є правильним, тим більше справедливим (якщо порівняти санкції ч.5 ст. 111-1 та ч.1 ст. 111-2 КК).

Окреме здивування викликає кваліфікація дій директора закладу освіти за ст. 111-2 КК за «підтримку рішення про створення школи». Так, подібне формулювання вживається у вирокі Херсонський міський суд Херсонської області від 22.12.2025 року у справі № 308/8095/23. Тут зазначається (цитата): «ОСОБА_7 в першу чергу було підтримано рішення окупаційної влади, на підставі якого було створено «ГБОУ Херсонской области Таврійская школа Голопристанского муниципального округа», яку вона і очолила. Своїми діями вона фактично передала окупаційній адміністрації матеріальні активи Таврійського ліцею Голопристанської міської ради Херсонської області та використовувала наявні матеріально-технічні ресурси в інтересах окупаційної адміністрації» [9].

Щодо підтримки рішення про створення школи, то тут теж з таким наповненням цього оціночного (оцінного) складно погодитись. Як видається, за такого широкого тлумачення цієї форми кримінального правопорушення, передбаченого ст. 111-2 КК, «підтримку рішення» можна вбачати в будь-чому. Причому не зовсім зрозуміло, чому директор школи, який «підтримав рішення окупаційної адміністрації» про її створення має нести покарання від у виді позбавлення волі на строк від десяти до дванадцяти років (основне покарання), а особа, яка фактично підтримала рішення про створення певного незаконного органу влади шляхом надання згоди очолити його – позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років (основне покарання). Видається, що в другому випадку ступінь суспільної небезпеки вчиненого є значно вищим.

Щодо «фактичної передачі окупаційній адміністрації матеріальних активів», то вважаємо за необхідне наголосити, що директор школи не мала жодних правомочностей щодо такого майна, а

тому і не могла нікому його «передати». Знову ж таки, на наш погляд, подібне тлумачення ознак кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111-2 КК, є занадто широким.

Крім того, за вже ustalеним підходом судової практики в діях директора школи, як правило, вбачають склад ч. 3 ст. 111-1 КК, адже директор школи за посадою вчиняє дії, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти [10]. Санкція ч. 3 ст. 111-1 КК передбачає альтернативно виправні роботи до двох років, арешт до шести місяців, або позбавлення волі до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Рідше, однак зустрічається ще і третій підхід до кваліфікації дій керівника закладу освіти на ТОТ – за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 111-1, ч. 1 ст. 111-2 КК України. Такий варіант кримінально-правової оцінки застосовано у вирокі Херсонського міського суду Херсонської області від 10.12.2025 р. у справі № 766/11879/23. Сторона обвинувачення вказувала: «*ОСОБА_5, ІНФОРМАЦІЯ_1, перебуваючи на тимчасово окупованій території м. Херсон (точноного місця досудовим розслідування не встановлено), діючи умисно, передбачаючи суспільно-небезпечні наслідки своїх дій та бажаючи їх настання, з метою завдання шкоди Україні, а також вчинення умисних дій, спрямованих на завдання шкоди національним інтересам у сфері освіти та науки, підтримувала дії та рішення окупаційної адміністрації та так званого «Міністерства освіти і науки Херсонської області» (мовою оригіналу, російською - «Министерства образования и науки Херсонской области»), здійснювала керування незаконно створеним ДБОУ ВО Херсонської області «Херсонська державна морська академія» (мовою оригіналу, російською - ГБОУ ВО Херсонской области «Херсонская государственная морская академия»)» [11]. Такі дії стали підставою для кваліфікації дій особи за ч. 1 ст. 111-2 КК.*

Крім того, оскільки ОСОБА_5, будучи керівником, вчинила дії спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора в очолюваному нею навчальному закладі, то її дії додатково кваліфіковані за ч. 3 ст. 111-1 КК.

З аналізу судової практики також слідує, що ст. 111-2 КК інколи виступає своєрідною «альтернативою» ст. 111 КК «Державна зрада». Наприклад, у вирокі Котелевського районного суду Полтавської області від 24 жовтня 2025 року у справі № 535/2504/22 обвинуваченого засуджено за ч. 1 ст. 111-2 КК. Йому поставлено у вину те, що він «*у період часу з кінця квітня 2022 року по вересень 2022 року, більш точний час органом досудового розслідування не встановлено, перебуваючи у с. Гороховатка Ізюмського району Харківської області, діючи умисно, усвідомлюючи протиправний характер своїх дій, реалізуючи свій злочинний умисел, направлений на завдання шкоди Україні в умовах воєнного стану, підтримуючи рішення та дії держави-агресора, збройних формувань та окупаційної адміністрації держави-агресора щодо воєнного нападу на Україну та незаконну окупацію територій нашої держави, надав військовослужбовцям збройних формувань рф відомості щодо характеру та особливостей місцевості території Гороховатського старостату Борівської селищної ради Ізюмського району Харківської області для забезпечення орієнтування та злагодженості їх дій на даній місцевості. Крім того, ОСОБА_5 у вказаний вище період часу, діючи умисно і протиправно, добровільно надавав збройним формуванням рф інформацію про будинки місцевих мешканців для їх незаконного використання та пограбування військовослужбовцями рф, адреси місць проживання військовослужбовців ЗСУ, членів ТрО, проукраїнські налаштованих мешканців села ОСОБА_8, ОСОБА_9, старости Гороховатського старостату Борівської селищної ради ОСОБА_10, вимагав у останнього ключі від приміщення старостату та допомагав військовим рф у незаконному заволодінні комп'ютерної техніки, яка належала старостату, виконував інші доручення військовослужбовців зс рф спрямовані на забезпечення їх перебування на території України та протиправної військової агресії проти України, чим завдав шкоди Україні шляхом підтримки рішень та дій держави-агресора, збройних формувань рф, а також збору та передачі матеріальних ресурсів вказаним збройним формуванням» [12]. Виникає питання: можливо, в даному разі наявний склад державної зради у формі надання представникам іноземної держави допомоги в проведенні підривної діяльності проти України? До речі, саме за державну зраду було засуджено обвинуваченого у справі № 337/1528/24 (вирок Хортицького районного суду міста Запоріжжя від 02.12.2025 р.) за «*передачу представнику іноземної держави інформації щодо проукраїнськи налаштованих місцевих мешканців м. Токмак»* [13]. В межах даної публікації ми не будемо занурюватись у проблему розмежування складу державної зради зі складом пособництва держави-агресору, але, очевидно, що така проблема існує і неоднакова судова практика є цьому підтвердженням.*

І, нарешті, ще одна тенденція, яку можна виокремити з аналізу судової практики – застосування ч. 1 ст. 111-2 КК як «доповнення» до ч. 7 ст. 111-1. Наведемо приклади. У вирокі від 18.12.2025 р. у справі № 337/3178/25 Особу_5 засуджено за сукупністю кримінальних правопорушень, передбачених ч. 7 ст. 111-1 КК та ч. 1 ст. 111-2 КК. В даному разі ч. 7 ст. 111-1 КК була інкримінована за обіймання посади інспектора у незаконному правоохоронному органі, створеному на території смт. Михайлівка Василівського району Запорізької області. При цьому надання допомоги державі-агресору (пособництво) та окупаційній адміністрації держави-агресора у проведенні підривної діяльності проти України здійснювалося «*шляхом підтримання та виконання рішення голови окупаційної влади і рішень держави-агресора РФ щодо впровадження незаконної політики держави-агресора, спрямованої на порушення Конституції України, законів України та міжнародних нормативно правових актів шляхом паспортизації громадян України*». Останнє стало підставою для кваліфікації її дій за ч. 1 ст. 111-2 КК [14].

Аналогічною є кваліфікація дій й іншого інспектора з міграції у справах № 337/6747/24 та № 335/12150/24 згідно з вирокі Хортицького районного суду м. Запоріжжя від 07.11.2025 р. та вирокі Вознесенівського районного суду міста Запоріжжя від 23.01.2026 р. відповідно [15, 16].

Отже, факт обіймання посади інспектора з паспортизації у незаконному правоохоронному органі – ч. 7 ст. 111-1 КК; здійснення діяльності з паспортизації (тобто фактично виконання посадових обов'язків) – ч. 1 ст. 111-2 КК. Взагалі окреме і дуже цікаве питання: кваліфікація за сукупністю в даному разі – це надмірна (надлишкова) кваліфікація чи повнота кримінально-правової оцінки? Питання неоднозначне. В одній з публікацій фахівці у галузі кримінального права обґрунтовували кваліфікацію за сукупністю ст. 111 та частин 2,5 або 7 ст. 111-1 КК, наводячи аргументи на користь реалізації принципу повноти кримінально-правової оцінки [17]. Ми не впевнені в такому підході, але належна аргументація нашої позиції становить окремий предмет дослідження, що буде висвітлено в наступній публікації.

Узагальнюючи наведену вище судову практику, вважаємо, що проблема наведеної неоднозначності судової практики закладена в нормативному змісті ст. 111-2 КК. Як вже було відзначено вище, законодавець передбачає дві форми даного злочину. При цьому перша форма – реалізація чи підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора – є невизначеною, оскільки незрозуміло, про яку саме реалізацію чи підтримку рішень та/або дій йдеться. Саме така невизначеність зумовила те, що на практиці це формулювання закону тлумачиться занадто широко, часто – невиправдано широко (пригадаймо лише наведену вище справу щодо особи, яка зайняла посаду директора школи і «підтримала рішення окупаційної адміністрації щодо її створення», що і стало підставою для кваліфікації дій останньої за ч.1 ст. 111-2 КК). Враховуючи те, що проблема зумовлена недосконалістю закону, вважаємо, що вирішення її так само знаходиться у нормативній площині.

Висновки. У судовій практиці України упродовж вересня-грудня 2025 та січня 2026 винесено 43 вирокі (згідно з даними Єдиного державного реєстру судових рішень). За аналізу цих вироків можна сформулювати кілька тенденцій, що спостерігаються у судовій практиці, стосовно застосування ч. 1 ст. 111-2 КК «Пособництво державі-агресору»:

ч. 1 ст. 111-2 КК є «резервною» по відношенню до ч. 5 ст. 111-1 (застосовується у випадках, коли ч. 5 ст. 111-1 КК застосована бути не може, адже обвинувачені займали посади не в незаконних органах влади, а на підприємствах, установах чи організаціях, в тому числі, закладах освіти);

ч. 1 ст. 111-2 КК є своєрідною «альтернативою» державної зради, однак тут судова практика не є однозначною, адже однотипні дії в одних випадках стають підставою для засудження за державну зраду (ст. 111 КК), в інших – за пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК);

ч. 1 ст. 111-2 КК є «доповненням» до ч. 7 ст. 111-1 КК (йдеться про те, що винній особі інкримінують ч.1 ст. 111-1 КК, наприклад, за добровільне обіймання посади у незаконному правоохоронному органі та ч. 1 ст. 111-2 КК за реалізацію своїх повноважень на цій посаді). Такий підхід до кримінально-правової оцінки видається дискусійним і таким, що потребує самостійного наукового дослідження.

Вважаємо, що неоднозначність застосування у судовій практиці ст. 111-2 КК у формі реалізації чи підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора зумовлена недосконалістю кримінального закону (його невизначеністю), а тому і вирішення даної проблеми знаходиться у нормативній площині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Відповідальність за пособництво державі-агресору: проблеми кваліфікації та вдосконалення кримінального закону. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022, № 2 (18). С. 95-117. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/266927>.
2. Хавронюк М. За пособництво державі-агресору – кримінальна відповідальність. Аналіз статті 111- 2 ККУ із серії науково-практичних коментарів Миколи Хавронюка про зміни до Кримінального кодексу, прийняті під час воєнного стану. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/za-posobnytstvo-derzhavi-agresoru-kryminalna-vidpovidalnist>.
3. Кравчук О., Бондаренко М. Стаття «Пособництво державі-агресору»: нові склади злочинів за ст. 111-2 Кримінального кодексу України. URL: <http://hrvector.org/podiyi/22-05-03-art3>.
4. Вирок Основ'янського районного суду міста Харкова від 07 січня 2026 року у справі № 646/8252/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133132515>.
5. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду міста Дніпра від 25 грудня 2025 у справі № 199/8593/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132999596>.
6. Вирок Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 10 грудня 2025 року у справі № 308/6097/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132624147>.
7. Вирок Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 18 листопада 2025 року у справі № 308/9415/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131852265>.
8. Вирок Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 28 листопада 2025 року у справі № 308/4542/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132279480>.
9. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 22 грудня 2025 року у справі № 308/8095/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132793270>.
10. Айдинян А.В. До питання кримінально-правової кваліфікації добровільного зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, в закладах освіти, створених на тимчасово окупованій території, та виконання ним на цій посаді таких функцій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Випуск № 04. 2025. Ч. 3. С. 11-16. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/338637/326976>.
11. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 10 грудня 2025 року у справі № 766/11879/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132733693>.
12. Вирок Котелевського районного суду Полтавської області від 24 жовтня 2025 року у справі № 535/2504/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131239239>.
13. Вирок Хортицького районного суду міста Запоріжжя від 02 грудня 2025 року у справі № 337/1528/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132279964>.
14. Вирок Хортицького районного суду міста Запоріжжя від 18 грудня 2025 року у справі № 337/3178/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132732802>.
15. Вирок Хортицького районного суду міста Запоріжжя від 07 листопада 2025 року у справі № 337/6747/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131615278>.
16. Вирок Вознесенівського районного суду міста Запоріжжя від 23 січня 2026 року у справі № 335/12150/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133512026>.
17. Вирок Вознесенівського районного суду міста Запоріжжя від 23 січня 2026 року у справі № 335/12150/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133512026>.
18. Антонюк Н., Загинея-Заболотенко З. На вістрі уваги: кваліфікація ст. 111 «Державна зрада» і частин 2, 5 або 7 ст. 111-1 «Колабораційна діяльність» Кримінального кодексу України. Слово Національної школи суддів. 2023, № 3 (44). С. 6-22. URL: https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2023_3_44/Antonuyk-Zaginey.pdf.

Дата першого надходження рукопису до видання: 03.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026